

80499

İÇİNDEKİLER

	<u>SAYFA</u>
I.	
GİRİŞ	1
II.	
ADOLESAN DÖNEMİ	
1. Adolessan Dönemi ile İlgili Genel Bilgiler	2
2. Adolessan Dönemi'nde Görülen Psikolojik ve Psikiyatrik Bozukluklar	5
III.	
BENLİK KAVRAMI	
1. Benlik Kavramının Tanımı	7
2. Benlik Kavramının Başlangıcı ile İlgili Görüşler	8
3. Benlik Kavramının Gelişimi ve Adolessanda Benlik Kavramı	9
4. Gerçek-İdeal Benlik Kavramları	12
IV.	
BENLİK KAVRAMININ ÖLÇÜMÜ İÇİN KULLANILAN TEST VE TEKNİKLER	
1. Twenty Statements Test (TST)	14
2. Grid Tekniğı	14
3. Semantic Differential Tekniğı	14
4. Q- Sort Tekniğı	15
V.	
KENDİ ÇALIŞMAMIZ	
1. Amaç	16
2. Materyal ve Metod	16
3. Kantitatif Bulgular ve Değerlendirilmeleri	19

VI.
TARTIŞMA

28

Ö Z E T

34

SUMMARY

35

KAYNAKLAR

36

E K 1

40

Ö N S Ö Z

Bu çalışma İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı'nda Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır. Bana bu imkânı tanıyan ve çalışmanın gerçekleşmesini sağlayan Sayın Hocam Prof. Dr. Ayhan SONGAR'a, yardımlarını esirgemeyen Sayın Prof. Dr. Adnan ZİYALAR'a ve Doç. Dr. Ertuç İLKAY'a, istatistik uygulamasında yardımlarını gördüğüm Doç. Dr. Mustafa ŞENOCAK'a, klinikteki asistan ve psikolog arkadaşlara teşekkürü borç bilirim.

I. G İ R İ Ő

Kişinin genel tutumunu ve davranışlarını etkileyen en önemli faktörlerden biri kendisini ve çevresini idrâk etme tarzıdır.

"Kendini idrâk etmek" anlamına gelen ve kişinin kendisi hakkındaki pek çok idrâkten meydana gelmiş bir organizasyon olan benlik kavramının (self-concept) temelleri bebeklik döneminde atılmaya başlanır ve odelasan öncesi dönemde nispeten organize hale gelir. Ancak, bir kimlik bocalaması ile karakterize olan adolesan döneminde bu organizasyonda bazı bozulmalar görölür. Hızlı bir fiziksel ve ruhsal gelişme sonucu adolesan "kim olduğu, ne olduğu?", "nasıl olması gerektiği?" konularında çatışmalara düşer. Böylece gerçek benlik kavramı (real self concept) ile ideal benlik kavramı (ideal self concept) arasındaki koordinasyon azalır.

En iyi şartlarda bile bir bunalım devresi olarak belirtilen adolesan döneminde uyum bozuklukları ve çeşitli psikiyatrik hastalıklar da ortaya çıkabilir.

Çalışmamızda adolesan için oldukça önemli olan bir kimlik kazanma sorununun ortaya çıkabilecek psikopatolojik eğilimlerle ne derece ilgili olduğu araştırılmak istendi. Bu amaçla normal popölasyondan seçilen lise öğrencisi gençlere gerçek-ideal benlik kavramları arasındaki farkı belirlemek üzere "Q-Sort Testi", psikopatolojik eğilimi ölçmek için de "Eysenck Kişilik Envanteri" uygulandı. Sonuçlar literatür bilgileri ile karşılaştırılarak tartışıldı.

II. ADOLESAN DÖNEMİ

1. Adolesan Dönemi ile İlgili Genel Bilgiler:

Adolesan terimi, "büyüme" ya da "olgunlaşma" anlamındaki latince "adoloscere" teriminden gelmektedir (17). Dilimizde bu dönemin ergenlik, delikanlılık, yeniyetmelik gibi çeşitli karşılıkları varsa da, terimde ortak bir görüş birliği olmadığından, bu döneme uluslararası dilde kullanıldığı şekilde "adolesan dönemi" (adolescence) ve bu dönemdeki gencede "adolesan" (adolescent) denilmesi uygun bulunmuştur (6).

Bu dönem, kronolojik olarak kişiden kişiye ve kültürden kültüre değişmekle birlikte 12-13 yaşlarından 20 yaşına kadar uzanan bir dönemdir. Kızlarda erkeklerden daha önce ortaya çıkar ve ilkel toplumlarda daha önce sona erer.

Adolesan dönemi ile gelişim açısından ilgili olan puberte, fizyolojik gelişme devresidir. Primer ve sekonder seks karakteristikleri bu dönemde ortaya çıkar. Bu karakteristikler pubertenin ve adolesan döneminin başlangıcını tayin etmede önemli bir rol oynarlar (17).

Adolesan döneminin üst yaş sınırı, tanımlayıcı şekilde kullanılabilecek objektif fizyolojik fenomenler olmadığından daha az belirlenmiştir. Çoğu kültürde adolesan döneminin sona erişini belirlemek için iki farklı kriter kullanılır:

1. Fonksiyonel tanımlar: İçinde bulunulan toplumda etkili bir şekilde fonksiyon görme ile ilgilidir. Evlenme, çocuk sahibi olma gibi.

2. Statü tanımları: oy verme, davacı olabilme hakları gibi.

Başka bir kriter, kanunların koruyuculuğunun kalkmasıdır. Amerika Birleşik Devletlerinde kanunlar 17 yaşta oy verme, içki içebilme, davacı ve davalı olabilme yaşı olarak belirlemişlerdir. Bu yaş resmi olarak adolesan döneminin sona eriş yaşıdır (17).

Türk Ceza Kanununa göre 15 yaşını tamamlamış olanlar her tür suç karşısında farik ve mümeyyiz kabul edilirler. Ancak Türk Ceza Kanununun 54. maddesine göre 18 yaşını bitirmemiş bütün çocukların hapis cezaları hapishane yerine ıslahane de çektirilir. Türkiye'de 18 yaşına kadar kanunların koruyuculuğunun kalkmadığı görülmektedir (26).

Amerika Birleşik Devletlerinde ilkokuldan üniversite sonuna kadar sınıfların düzenlenmesi için adolesan dönemi devreleri ile ilgili olabilecek şöyle bir gruplama yapılmıştır:

9-11 yaş: Preadolesan, ilkokul çocukluğu dönemi

12-14 yaş: Erken adolesan, ortaokul

15-17 yaş: Orta adolesan, lise

19-21 yaş: Geç adolesan, üniversite öğrenciliği (17).

Türkiye'de de okul düzenlemesi bu yaşlara uymaktadır.

Psikolojik olarak adolesan dönemi, çocuk davranışlarından yetişkin davranışlarına doğru yeni uyumlar geliştirilen bir sitüasyondur. Sosyolojik olarak, başkalarına bağımlı çocukluktan kendine yeterli yetişkinliğe geçiş dönemidir (9).

Psikolojik açıdan, adolesan dönemi konusunda ilk bilimsel eseri psikolog STANLEY HALL (1904) yazmıştır. DARWIN'in biyolojik gelişme teorisinin etkisinde kalan HALL'ın adolesanla ilgili gözlem ve yorumları sonraki yıllarda eleştirilmiştir. DARWIN'in gelişim teorisine göre, nasıl ki ilkel mağara insanı, doğa tarafından önceden belirlenmiş belli dönemlerden geçerek ve gelişerek bugünkü medeni insanı oluşturmuşsa HALL'de çocuğu, sonradan medenileşecek yarı barbar-ilkel insan gibi kabul etmiştir. HALL'e göre, insan kişiliği kesin durumunu yetişkinlikte kazanmaya başlamakta, kişi ancak adolesan döneminde insan ırkının bir üyesi olarak yeniden doğmaktadır. Böylece HALL, ilgisini "yeniden doğan adolesan" üzerinde yoğunlaştırmış, ilk defa bu dönemi bütün incelikleri ile ele almıştır. Adolesan döneminin büyük karışıklıklar ve fırtınalar dönemi olduğunu ilk defa belirten de HALL'dir (6).

Daha sonraki yıllarda yapılan çalışmalar, adolesan döneminin HALL'ın ileri sürdüğü gibi bir "yeniden doğuş dönemi" olmadığını bu dönemde görülen davranışların çocukluk davranışlarının bir devamı olduğunu göstermiştir. Mesela BRONSON tarafından 1966 yılında yapılmış bir araştırmada 1-16 yaşındaki deneklere test (California Guidance Study Test) uygulanarak davranışları tayin edilmiş, aynı kişiler 30 yaşına geldiklerinde aynı testlerden geçirilerek daha önce belirlenen özelliklerin aynen devam ettiğini göstermişlerdir (7).

Sosyologlar, medeni toplum dediğimiz sanayileşmiş toplumların adolesan üzerindeki etkilerini uzun süre değişik şekillerde yorumlamışlardır.

HOLLINGSEAD'e göre (1949) bu dönem, toplumun adolesanı artık çocuk gibi görmekten vazgeçtiği ama ona yetişkin rolünü ve fonksiyonlarını bir türlü veremediği bir garip dönemdir. Anne-baba için de, çocuklarını kendi yaşama biçimlerine uygun yetiştirip yetiştiremediklerini ve bu konudaki başarı seviyelerini öğrendikleri bir imtihan dönemidir (7).

KENISTON (1965), medeni toplumun sürekli olarak gencin değer sistemlerinden yabancılaşmasına yol açtığı görüşünü savunmuştur (6).

WEINER'e göre (1970) medeni yaşam çok güçleşmiştir, gittikçe de güçleşmektedir. Hiçbir çağda gençlik bu kadar büyük problemlerle karşı karşıya gelmemiş, insanlar kırsal bölgelerden şehirlere bu kadar çok göç etmemişti. Şehirleşme arttıkça gençler çok daha erken olgunlaşmakta ve aileden erken yaşta kopmaktadır. Gerek aile, gerek okul, çevre ve gerekse din, gencin karşı karşıya olduğu tehlikeleri tanımak ve yardımcı olmakta yetersiz kalmıştır (7).

Antropologlar gençlerinde böyle krizlerin görülmediği pek çok ilkel toplumlardan söz etmektedirler. Böyle ilkel toplumlarda bile her kabilenin geleneklerine göre kızlar ve erkekler için ayrı ayrı çok çeşitli puberteye ulaşma törenleri yapılır. Fakat bu törenlere rağmen çocukluktan yetişkinliğe geçiş medeni toplumlardakinden daha kolay ve

kısadır. SHERIF (1947) adolesan döneminin uzunluğunun kültürden kültüre değiştiğini fakat bütün kültürlerde işleyen psikolojik prensiplerin aynı olduğunu belirtmektedir (17).

2. Adolesan Döneminde Görülen Psikolojik ve Psikiyatrik Bozukluklar:

Adolesan dönemi ERIKSON'ın tanımıyla kimliğin (identitiy) kazanılıp yerleştiği bir dönemdir (2). Kimliğini kazanma ve tanıtmaya, isbat etme çabalarından dolayı bu dönemdeki genç, gerek kendi kendisi ve gerekse çevresi ile pek çok çatışmalara düşer. Dış tesirlere karşı çok duyarlı bulunduğundan, bu sırada ister kendi bünyesinden isterse dış dünyadan gelsin, herhangi bir zorlama, bir stress ile karşılaşırsa gerek beden, gerekse ruh yapısı dengesini bozar ve bu, onun kişiliğinin, benliğinin (egosunun) gerilemesine sebep olur. Bu gerileme bünyenin kendi yapısından gelen dirence bağlı olarak geçici veya kalıcı mahiyet kazanır (27).

Bu dönemin temel özelliği olan uyum güçlüklerinden kaynaklanan ve gelişme ile ilgili bozuklukların, yine çoğu bu dönemde ortaya çıkan, kalıcı özellik gösteren şizofreni, psikotik depresyon gibi psikiyatrik hastalıklar grubundan ayırdedilmesi gerekir.

Gelişme devreleriyle ilgili bozukluklar:

1. Erken adolesan dönemi (12-14 yaş)

- a. Çocukluk problemlerinin devamı (enüresiz, inhibisyon)
- b. Öğrenme problemleri (abstraksiyon yeteneğinin bozulması)
- c. Obezite
- d. Akne
- e. Adet dönemi ile ilgili bozukluklar
- f. Anorexia nervosa

2. Orta adolesan (15-17 yaş)

- a. İsyankârlık ve öfke nöbetleri
- b. Kaçmalar (evden, okuldan kaçma)
- c. Öğrenme problemleri
- d. Seksüel açting-out
- e. Saldırganlık

3. Geç adolesan (18-21 yaş)

- a. Şizofreni
- b. Akut konfüzyonel durumlar
- c. Meslek seçmede kararsızlık
- d. İntihar girişimi
- e. Depresyon

Adolesan döneminin bir özelliği olarak ortaya çıkan uyumsuz (nonadaptive) davranışların toplum tarafından reddedilmesi ve cezalandırılması adolesanda anksiyete ortaya çıkmasına sebep olur. Daha sonra anksiyete çeşitli nörotik, psikosomatik ya da motor semptomlarla ifade bulur. Giderek semptomlar intihar girişimleri, depresyon ve şizofrenik disorganizasyonlar şekline dönüşebilir (30).

Bu döneme has bir bozukluk, ERIKSON tarafından tarif edilen ve çok gürültülü, karışık belirtilerin yer aldığı "Identify Confusion" (kimlik karışması) tablosudur. Bu tabloda ağır anksiyete halleri, referans düşünceleri, cinsel sapmalar, psikopatik davranışlar, gelip geçici idrâk ve düşünce bozukluklarına rastlanabilir. Bu durum şizofreniye benzer izler taşıması sebebiyle teşhiste güçlükler olabilir. Bazen bu durum altta yatan daha ağır patolojiyi hızlandırıp gerçek bir şizofreniye dönüşebileceği gibi bazende belirtiler yatışıp sağlıklı bir gi-diş gösterebilir (2).

III. BENLİK KAVRAMI

1. Benlik Kavramının Tanımı:

Benlik kavramının tanımı ile ilgili olarak pek çok yaklaşım vardır:

Bir Psikanalist olan fakat sosyal çevreye ve sosyalleşme prosesine önem veren ERIKSON, kişinin kendisinin şuurlu olarak farkında olmasını, kendisini değerlendirmesini belirlemek üzere, benlik kavramı ve identite terimlerini aynı anlamda kullanır (28).

Sembolik Etkileşim (Symbolic Interactionism) görüşünü ortaya atan 19. yüzyıl sosyal psikolog ve filozofları PIERCE (1868). JAMES (1890) ve BOLDWIN (1897) benliği sosyal hayatın bir ürünü ve yansıması olarak incelemişlerdir (24).

Bu teoriyi ileri sürenlerden COOLEY (1902), "aynada görünen benlik" (looking glass self) kavramını geliştirmiştir. Bu teoriye göre benlik kavramı, kişinin başkalarına nasıl göründüğüne ilişkin idrâklerinden etkilenir (8). Aynaya benzetme ve yansıma benlik kavramının gelişiminde etkili olan sosyal prosese işaret eder. Fakat bu tanım, kişinin benlik kavramının gelişmesinde pasif kaldığı ve bu kavramın tamamen başkalarından etkilendiği anlamına gelmez (20). Kendinden haberdar olma ve kendini anlamamanın sosyal etkileşim ürünü olduğunu vurgulamasına rağmen COOLEY, kişinin kendisini değerlendirecek olan başkalarını seçerek aktif bir rol oynadığını ileri sürer (8).

JAMES ve COOLEY'in gözlemlerini daha sistematik hale getiren MILLER, insanların kendilerini ve başkalarını idrâk ederken aynı ya da benzer kognitif kategoriler kullandıklarını belirtir (8).

TAYLOR'a göre ise (1955) benlik kavramı, kişinin kendisini tanımlarken ortaya çıkan affektif-kognitif yapıların bir organizasyonudur (11).

2. Benlik Kavramının Başlangıcı ile İlgili Görüşler:

Benlik, birtakım yaşantılar sonucunda elde edilen bir yapıdır. Başlangıçta bebek, kendi varlığının farkında değildir (1). Ben ile ben olmayanı başka bir deyişle, kendisi ile ilgili ve bağlantılı olanla olmayanı ayıramaz (12). Ünun için dünya dıştan mı, içten mi geldiğini bilmediği birtakım izlenimler karmaşası gibidir. Duyum mekanizması yoluyla birçok ışıklar, renkler görmekte, sesler duymakta; soğukluk-sıcaklık, koku, dokunma uyaranlarını almakta, bedeninde acı-sızı, rahatlık, açlık-tokluk gibi çeşitli duyumlarla karşılaşmakta, fakat bunları anlama ve bütünü ile kavrama zamanla ortaya çıkmaktadır. Başlangıçta bebek için önemli olan bedeni ile ilgili ihtiyaçlardır. Açlık, susuzluk, üşüme, terleme gibi bedensel rahatsızlıkların bilincine varır. Ama henüz kendi bedenini dış çevresinden ayıramamakta, nerede kendisinin bittiğini, nerede dış dünyanın başladığını bilememektedir (1).

MARGARET MAHLER'a göre bebek, doğumu takiben psikolojik olarak farklılaşmış bir varlık haline gelinceye kadar iki erken gelişim devresinden geçer. Doğumdan sonraki iki ay MAHLER'a göre "normal otizm" devresidir. Bu devrede bebek kendi omnipotent yörüngesi içinde yaşar. Bu devre, ikinci ayda başlayan "normal simbiozis" devresi ile son bulur ve bu devrede annesi ile kendisini ortak bir vücutta çift varlık-mış gibi hisseder. "Ben" henüz "ben olmayandan" ayırdedilmemiştir. Sadece iç ve dış çevre gittikçe artan bir şekilde farklı olarak idrak edilmeye başlanır. Bu devre sırasında bebek tarafından içten ve dıştan gelen duyumlar, devamlı olarak alınır ve biriktirilir. MAHLER'ın gelişim şemasında 4-5 ay arasında farklılaşma olarak isimlendirilen ilk ayrılma-ferdileşme (separation-individualization) subfazı başlar. Bu, farklılaşmış benlik gelişiminin başlangıcıdır (14).

Bebeğin "ben" ile "ben olmayanı" ayırdedebilmesi, fiziksel fonksiyonun gelişmesi ile ilgilidir (1). Bu aylarda elle alınan objeler ağıza götürülür, el ve ağız arasındaki ilişki kurulur ve çocuk kendi organlarını tanımaya başlar. Çocuğun algıladığı bu "tactile" temas ve

"kinesthetic" motor duyumlar onda bir fizik bütünlük kavramı uyandırır. Bu durum, çocukta "body-ego" (fizik ben)"in idrâk edildiğini gösterir (32).

Yine aynı aylarda daha önce bebekler, yalnız başına iken çok uzun süre anlaşılmas sesler çıkarır ve bunları tekrarlarlar. Kendi hareketlerini takibeden olaylarla eğlenirler ve diğer insanlara yönelik davranışlarında bekledikleri karşılığı göremezlerse üzülürler. Bütün bunlar "ben" dış dünyada değişiklik ortaya çıkarabilirim, "ben eğer bunu başarabiliyorsam, dış dünyadan ayrı bir varlık olmalıyım" şeklinde temel pozitif benlik kavramının başlangıcıdır (28).

3. Benlik Kavramının Gelişimi ve Adolesanda Benlik Kavramı:

Benlik kavramının gelişimi ve adolesanda benlik kavramı üzerinde en fazla durmuş olan araştırmacı ERIKSON'dır.

ERIKSON'a göre kişi, hayatı boyunca her yeni durumla karşılaştığında çalışmaya girer. Bu çatışmada benlik, kimlik duygusunun (benlik kavramı) güçlenmesi ile kazançlı çıkarken bir yandan da çatışma sırasında sıkıntı çeker. Benlik güçlense de çatışmalar değişik oranlarda devam ederler. Ancak bu oran kalıcı değildir. Çevredeki uygun durumlar, aile içindeki düzeltici çabalar bu oranı olumlu yönde değiştirip, bütün hayat boyunca benliğin güçlenmesini sağlayabilirler (19).

ERIKSON, benlik gelişimini bütün hayat boyunca süren ve birbirini izleyen dönemlerle açıklar. Bu dönemlerle FREUD'un "psikoseksüel dönemleri" arasında kabaca ilişki kurar. Ancak, FREUD'un teorisinden ayrılarak bu dönemlerin toplumla ilgili özelliklerle iç içe olduğuna inanır. ERIKSON'a göre çocuk, doğduğu andan itibaren toplum değerlerinin taşıyıcısı olan anne ile geniş kapsamlı, karşılıklı düzenleyici bir ilişkiye girer. Bu ilişkilerin niceliği ve niteliği toplumun değerler sistemine göre belirlenir. Daha sonra çocuk arkadaş, öğretmen, okul ve çeşitli kurumlar yoluyla hayatının her anında çevresi ile birlikte gelişimini sürdürür. Böylece çocuklukta benliğin gelişimi introjeksiyon mekanizmasından, anneye karşılıklı hoşlanmadan, daha sonraki çocukluk döneminde "identifikasyon mekanizmasından" yani ailede birlikte yaşadığı kişiler tarafından sağlanan rollerle etkileşmesinden kaynaklanır (19).

ERIKSON'a göre; Hayatın ilk devresi olan süt çocukluğu süresince gelişmenin en önemli sonucu güven ya da güvensizlik duygusunun gelişmesidir. Güven duygusu, anneye karşılıklı ilişkiler sonucu gelişir ve bu duygunun eksikliği adolesan döneminde identifikasyon kapasitesini bozar.

18 ay ile 3-3,5 yaş arasına rastlayan hayatın ikinci devresi bağımsızlık duygusunun çıktığı devredir. Adolesan dönemindeki bağımsızlık duygusu, gencin sağlıklı bir kimlik duygusu geliştirebilmesi için önceden gerekli bir şarttır. Bu devredeki negatif sonuçlar; bağımlılık, utangaçlık, kendinden şüphedir. Bu negatif sonuçlarla adolesan dönemine giren genç, bir kimlik duygusu kazanmada yetersiz hale gelebilir.

3. yaştan 6. yaşa kadar süren üçüncü devredeki psikososyal çatışma, aktivite ile korku ve suçluluk duygusundan ortaya çıkan hareket-sizlik arasındadır (17). Çocuk bu devrede artık bağımsız bir şekilde yürüyebilmektedir. Bu konuşmanın da hızlı bir şekilde geliştiği bir devredir. Böylece çocuk pek çok soru sorabilir. 3-6 yaşları arasındaki çocuğun bütün girişimlerinde merak ve öğrenme isteği ağır basmaktadır (19). Aynı zamanda çocuk, hem kendisinin, hem de arkadaşlarının vücudunu cinsel açıdan araştırır. Bu devredeki cinsel benlik imajı ve kadınla erkek arasındaki ayırımın başlangıcı adolesan dönemindeki cinsel identifikasyon için önceden gerekli şarttır. Bu devredeki negatif sonuç, ailenin sınırlandırmalarından dolayı ortaya çıkan suçluluk duygusudur (17).

Dördüncü dönem, çalışma ve başarılı olmaya karşı aşağılık duygusunun geliştiği dönemdir ve 6-11 yaşlarını kapsar. Bu devrenin en önemli özelliği çocuğun toplum yapısına göre değişik olan okul sistemine girmesidir (19). Çocuk, bazı şeyler üretmek ve yapması gereken işi iyi yaparak, başarı duygusu kazanmayı öğrenir. Bu devrenin negatif sonucu çalışma inhibisyonu ve yararsızlık duygusudur (17).

Beşinci dönem adolesan dönemidir ve çatışma, kimlik duygusunun kazanılmasına karşı kimlik bocalaması arasındadır. ERIKSON kimlik soru-

nun çözümü ile kimlik duygusunun kazanılmasını bu dönemin en önemli görevi olarak görür. Adolesan çok hızlı bedensel ve cinsel gelişmeler, değişiklikler sonucu giderek yetişkin dünyasına yaklaşır. Burada onu meslek seçimi, karşı cinsle ilişki kurma, bağımsızlığın kazanılması ve ebeveynlerden uzaklaşma gibi sorunlar beklemektedir. O zamana kadar geliştirdiği yeteneklerin, aldığı rollerin, o gün için geçerli olan toplum değerleri ile nasıl bağdaştıracağı sorunu ile de karşılaşmaktadır. Artık toplum içerisindeki yeri, rolü ve önemi etkili olmaya başlamıştır. Başka bir değişle kim olduğu, ileride nasıl bir kişilik geliştirebileceği sorularını toplumun değer ölçüleriyle birleştirmek zorundadır. Ayrıca bundan önceki dönemlerde yaşanan sorunlar da yeniden alevlenmiş ve çözümlenmeyi beklemektedir. Bütün bu güçlükleri yenmede dayanak arayan adolesan için akran grupları çok fazla önem kazanmaya başlar. Kimliğini bulma savaşında artık önemli olan başkalarının gözüyle nasıl görüldüğü, onların üzerinde nasıl bir etki bıraktığıdır (19). Grup yaşantısı ERIKSON'a göre, kimlik duygusu kazanılınca kadar benlik bütünlüğünün kaybolması tehlikesine karşı önemli bir savunmadır. Adolesan fikirlerini, baş kaldırıışlarını akran grubunun fikirleri, baş kaldırıışları ile bir tutarak rahatlar (17).

Eğer önceki dönemlerde mesela otonomi duygusu yeterli ve olumlu şekilde gelişmişse bu dönemde genç bağımsız görüşleri ile karar verebilme fırsatları kollar. Diğer yanda kendinde gelişmekte olan otonomi duygusundan şüphe edebileceği işlere zorlanmış olmaktan farkında olmadan çok korkar (7).

Bir meslek identitesi (kimliği) kurma çabalarının başlangıcı sırasında, çoğunlukla bazı rol diffüzyonları ortaya çıkar. Bu devredeki genç için mesleğe ait hedeflerle ilgili kavramlar çekici hale gelir ve idealize edilir. Genellikle mesleğe ait hedef modelleri kolay ulaşılacaklar arasından seçilir. Film kahramanları, atletik şampiyonlar, astronotlar gibi. Adolesan, bu kahramanlarla aşırı derecede özdeşleşir. Bu görüş açısından bir genç nadiren kendi ailesi ile özdeşleşir. Aksine, ailesinin baskısına, değer sistemlerine ve kendi özel hayatına girmelerine karşı çıkar. Çünkü, kendi identitelerini ailesininkilerden

ayırması gerekmektedir. Olgunluğa ulaşması için önce kendi otonomisi üzerinde durmalıdır (17).

Yine bu dönemde genç için kendine uygun değerler bulmak ve benimsemek çok önem kazanır. Toplumsal değerlerin araştırılması sırasında genç, ideoloji sorunu ile karşılaşır. Genç bir yanda o güne kadar doğru bulduğu ve doğru hissettiği şeylerin korunması eğilimindedir (tutucu eğilim), diğer yanda herşeyin yenilenmesi, yenilik değerini kaybetmiş olanların temelden düzeltilmesi için bütün enerjisini hatta "hayatını" cömertce sunmaktadır (radikal eğilim) (7).

İdentite (kimlik) krizinin pozitif sonucu, genç kişinin geçmişini kabul etmesi ve daha önceki yaşantılarına devamlılık kazandırmasıdır. Eğer identite (kimlik) araştırmasında başarısızlığa uğrarsa; kendinden şüphe, rol diffüzyonu, rol konfüzyonu gelişebilir ve kendine zarar verici bir düşünme ve aktivite gösterebilir (17).

Adolesan dönemini kimliğini bularak geçiren kişi artık kimliğinin kaybolacağı korkularına kapılmadan başkaları ile yakın ilişkiler kurabilir, yürütebilir, görev ve sorumluluk alabilir. Kimlik bunalımını atlatabamamış kişiler ise sınırlarını kolaylıkla kaybedecekleri korkusuna kapılırlar, bu korkular sonucu görev ve sorumluluklardan uzak kalmayı tercih ederler. Bu negatif sonuçların etkisiyle kişiler arası ilişkilerde geri çekilme, izolasyon ortaya çıkabilir (19).

4. Gerçek-İdeal Benlik Kavramları:

Temel yapısı bebeklik döneminde kurulmaya başlayan ve sosyal çevrenin etkisiyle gelişen benlik kavramının yapısında, kişinin kendisi ile ilgili olarak "ben neyim?, ne gibi yeneklerim var?, ne yapabiliyorum?, ne yapamam?", sorularıyla "ne yapmalı, ne yapmamalıyım, ne olmalıyım?" sorularının cevapları bulunmaktadır. Birinci grup sorulara verdiği cevaplar kişinin gerçek benlik kavramı ile ilgilidir. İkinci grup sorulara verilen cevaplarsa kişinin değer yargaları, ulaşmak istediği hedeflerle ideallere aittir ve ideal benlik kavramını oluştururlar (1).

İdeal benlik kavramı, kişinin ne olması, nasıl davranması gerektiği konusunda kendine malettiği değer yargıları olarak tanımlanabilir. Bu değer yargılarını kişi, gelişimi süresince ailesinden, ilişkide bulunduğu diğer kişilerden ve içinde bulunduğu kültürden edinir (4).

Psikanalitik teoriye göre; "ego ideali", ahlaki değerlerin ve yeni identifikasyonların intrapsişik idealizasyonunu ortaya çıkardığından dolayı adolesan gelişiminde büyük öneme sahiptir. Adolesan psikopatolojisinde ise ego, ego ideali ve süper ego arasındaki koordinasyon, bütünlük bozulmuştur (23).

"Temel anksiyete"yi bütün nörotik belirtilerin esas kaynağı olarak gören HORNEY'e göre; kişi, uygun çevre şartları içinde asıl benliğini bulmaya çalışır. Fakat, temel anksiyete meydana gelmişse gerçek benliğin tanınması imkansızlaşır. Bu takdirde şahıs adım adım kendi benliğinden uzaklaşarak kendine emniyet verecek bir hal çaresi arar. Böylece, bütün dertlere çare olabilecek bir ideal imaj yaratır ve onu benimser (self idealization). Efsanevi ve gerçek olmayan bir mükemmelliğe erişme çabası içine düşer.

"Gurur sistemi (pride system)" adını verdiği sistemde kendi kendini büyütme ve kendi kendini yoketme gibi zıt gayret dikkati çeker. Hastanın emniyetsizlik hissi sebebiyle gurur zorlu ve sapık olur. Varrılmak istenen hedef de hayali olduğu için gurur sistemi şahsı gerçek benliğinden (real self) ayırır, uzaklaştırır.

Gerçek benlik (real self) ile gurur sistemi (pride system) arasındaki çatışmaya merkezi çatışma (central conflict) adı verilmiştir. Bu çatışma ile fert gittikçe gerçekten ayrılır. Sonunda ya nörotik bir davranış içine girecek veya hakiki benliğini bularak çatışmadan kurtulacaktır (26).

ROGERS'da bu iki benlik kavramı arasındaki farkın uyumsuzluğun genel bir belirleyicisi olduğunu ileri sürmüştür (5).

IV. BENLİK KAVRAMININ ÖLÇÜMÜ İÇİN KULLANILAN TEST ve TEKNİKLER

1. T.S.T. (Twenty Statements Test)

Sembolik Etkileşim Teorisi açısından benlik kavramı ile ilgili olarak yapılan araştırmalarda genellikle T.S.T. kullanılmıştır. Bu testte süre kısıtlaması yoktur ve kişiden "ben kimim?" sorusuna 20 farklı cevap vermesi istenir. KUHN ve Mc PARTLAND (1954) tarafından geliştirilen T.S.T.'de verilen cevaplar kodlandığında ölçüm mümkün hale gelir. Başlangıçtaki genel ve kişisel özellikler arasındaki basit ayırımdan giderek çeşitli kodlama şemaları geliştirilmiştir. T.S.T.'de ilk kendini tanımlama ifadesi, sonrakilerden daha önemli olarak kabul edilir (15)

2. Grid Tekniği

"Grid" deyimi, "Role Construct Repertory Test" ya da kısaca "Rep Test" ile elde edilen verilerin iki yönlü dizilerini tanımlamak için KELLY tarafından geliştirilmiş bir ölçümler tekniğini ifade eder. Bu teknik, bir kişinin özel dünyasının incelenmesine, diğer bir ifadeyle kendine has psikoloji varyasyonunun ölçülmesine imkân veren bir tekniktir (29).

Gridlerin elde edilmesinde en çok kullanılan prosedürler OSGOOD'un "Semantic Differential" Ölçeği ile "Repertory Grid" Tekniğidir. Semantic Differential Ölçeği ile Grid Tekniği benzer formlara sahip olmakla birlikte kullanma amaçları yönünden birbirinden ayrılırlar. Grid Tekniği özellikle bir vakayı, Semantic Differential Ölçeği ise bir örnek grubunu incelemek amacı ile hazırlanmıştır (25).

3. Semantic Differential Tekniği

Bu teknik 1940 yılında Stagner ve Osgood tarafından geliştirilmiştir. Araştırmacılar herhangi bir kavrama uygulanabilen bir dizi ortak ölçek hazırlamışlardır. Üç tür ölçek kabul edilmiştir. Bunlar iyi...

kötü gibi "değerlendirme ölçekleri", "kuvvetli.... zayıf gibi "güç ölçekleri" ve "hızlı..... yavaş" gibi "etkinlik ölçekleri"dir (29). Bu teknik çift kutuplu sıfat skalaları (genellikle 7 dereceli akalalar) üzerinde bir kavramın anlamını ölçmeye yarar (16).

4. O-Sort Tekniği

Bu teknik, benlik kavramını çeşitli açılardan, özellikle gerçek-ideal benlik kavramları arasındaki fark açısından incelemek için STEPHENSON tarafından (1935) geliştirilmiş bir tekniktir (22). STEPHENSON, daha sonraki yıllarda bu teknikle yapılan ölçümlerden faydalanarak standart bir prosedür geliştirmiştir (29). Bu standart prosedürde 100 tanımlayıcı ifade bulunmaktadır. Tekniğin standart kullanımında bu 100 ifadeden her biri, belli ölçüleri olan küçük kartlara yazılır ve denekten bu kartları dereceli bir ölçek üzerinde ilk önce "kendisini nasıl gördüğüne" göre sıralaması istenir. Daha sonra araştırmacı tarafından ölçülmek istenen benlik kavramı özelliğine göre (deneğin nasıl bir kişi olmak istediği, akranları tarafından nasıl görüldüğünü düşündüğü, annesinin gözünde ideal bir evlat olsaydı nasıl bir kişi olacaktı ... gibi) denek 100 ifadeyi yeniden sıralandırır. Sıralama işlemlerinin derecelendirilerek yapılması iki sıralama işlemi arasında sayısal fark çıkmasına sebep olur ve böylece benlik kavramının değişik yönleri arasındaki farkın ölçümü mümkün hale gelir. Tekniğin bu şekilde kullanılması araştırmacının her deneğe ayrı olarak uygulamasını ve derece farklarını hemen kaydetmesini gerektirir. Geniş denek gruplarına uygulanabilmesi için kâğıt-kalem formu da geliştirilmiştir.

Q-Sort Tekniği ile yapılan araştırmaların çoğunda bu standart ifadeler yerine denek grubu için özel olarak elde edilen ifadeler kullanılmış, böylece ifadelerin o denek grubuna uygun olması sağlanmıştır.

Bu şekilde bir uygulamada, Q-Sort'ta kullanılacak ifadeler, görüşme tekniklerinden, deneklerin kendilerini ve çevrelerindeki kişileri serbest bir şekilde tanımlamalarından elde edilmektedir (3).

V. KENDİ ÇALIŞMAMIZ

1. Amaç

Kişinin "kim olduğu, nasıl olması, nasıl davranması gerektiği" konularında en fazla çatışmaya düştüğü devre olan adolesan döneminde bu çatışmanın ruh sağlığını bozucu etki ortaya çıkarıp çıkarmadığını, ayrıca cinsiyet faktörünün bu çatışmayı etkileyip etkilemediğini araştırmak istedik. Bu amaçla normal popülasyondan seçtiğimiz adolesan dönemindeki deneklerin gerçek-ideal benlik kavramları arasındaki farklarla psikopatolojik belirtilerin ilişkisini ve cinsiyet faktörünün benlik kavramı üzerindeki etkisini araştırdık.

2. Materyal

Çalışmamızda denek grubumuz, Yeşilköy 50. Yıl Lisesi ikinci sınıfına devam eden öğrencilerden oluştu. Benlik kavramı üzerinde etkisi olan sosyal çevre, okul, sosyo-ekonomik seviye farklarının sonuçlarımızı etkilemesini engellemek amacıyla denekler, en az 5 seneden beri Yeşilköy'de oturan, orta birinci sınıftan itibaren Yeşilköy Lisesi'ne devam eden ve orta sosyo-ekonomik seviyeye sahip denekler arasından seçildi.

İki aşamalı olan çalışmamızın ilk aşaması 250 kız, 250 erkek olmak üzere toplam 500, ikinci aşaması ise 50 kız, 50 erkek olmak üzere toplam 100 öğrenci ile yapıldı. Yaş dağılımı 15-17 ve yaş ortalaması 16.2 denekler adolesan dönemi sınıflamalarına göre orta adolesan devresinde bulunmakta idi.

METOD

Çalışmamızda gerçek-ideal benlik kavramları arasındaki farkı ölçmek üzere Q-Sort Tekniği, psikopatolojik eğilimi belirlemek üzere Eysenck Kişilik Envanteri kullanıldı.

Çalışmamızda kullandığımız Q-Sort Tekniği:

Denek grubumuzun tanımlayıcı ifadeleri daha iyi anlamalarını sağlamak amacıyla standart Q-Sorts Tekniği ifadeleri yerine bir ön çalışma sonucunda elde ettiğimiz tanımlayıcı ifadeleri kullandık. Ön çalışmada 250 erkek ve 250 kız olmak üzere toplam 500 lise öğrencisinden kendileri ve yakın çevrelerindeki 8 kişiyi tanımlamaları istendi. 8 kişi, Kelly'nin bu konuyla ilgili olarak ortaya koyduğu 20 kişilik rol listesinden seçildi ve şu şekilde sıralandı: 1. Anneniz, 2. Babanız, 3. Erkek kardeşiniz (veya ağabeyiniz), 4. Kız kardeşiniz (veya ablanız), 5. En sevdiğiniz öğretmeniniz, 6. En sevmediğiniz öğretmeniniz, 7. En sevdiğiniz arkadaşınız, 8. En sevmediğiniz arkadaşınız, 9. Kendiniz. Deneklerin bu 8 kişiyi ve kendilerini tanımlamaları sonucu elde edilen 625 ifadeden 60'ı " χ^2 " testi'ne göre anlamlı olarak tekrarlanmış bulundu. 60 ifadeden 30'u pozitif, 30'u negatif idi (Tablo I ve II). Araştırmamızda Q-Sort kâğıt, kalem formu kullanıldığından bu ifadeler bir pozitif, bir negatif olacak şekilde alt alta yazıldı. Denekler yazılı talimata uygun olarak bu ifadeleri 7 dereceli bir ölçek üzerinde ilk seferinde "kendilerini nasıl bir kişi olarak gördüklerine göre", ikinci sefer ise "nasıl bir kişi olmak istediklerine göre" sıraladılar. Ölçek en az benzeyen'den "en çok benzeyen'e doğru derecelenmekte idi (Ek 1).

Deneklerin gerçek-ideal benlik kavramları fark skorlarını elde etmek için bir seri işlem yapıldı: 1. Her ifadenin birinci ve ikinci sıralanışı arasındaki derece farkı bulundu. Ölçeğimiz 7 dereceli olduğundan bir ifade için en fazla fark 6 olacaktı. 2. Her denek için 60 ifadenin derece farkları toplanarak bir fark skoru bulundu. Bu skor, denekğin gerçek-ideal benlik kavramları arasındaki farkı sayısal olarak göstermekte idi. 3. Kız ve erkek deneklerin sonuçları ayrı ayrı inceleneneceğinden kız denekler için toplam bir fark skoru, erkekler için ayrı bir toplam bir fark skoru elde edildi.

EYSENCK KİŞİLİK ENVANTERİ

Eysenck tarafından geliştirilen bu envanter deneklerin "evet" ya da "hayır" şeklinde cevap verebilecekleri 101 sorudan oluşmaktadır ve 4 skalası vardır:

1. Psikotizm (P)
2. Dışa dönüklük (E)
3. Nörotizm (N)
4. Yalan (L)

Psikotizm bölümünde toplam skor 6'nın üzerine çıktıkça psikotik belirtinin varlığından söz edilebilir. Dışa dönüklük bölümünde 13 toplam skorun, Nörotizm ile ilgili olarak 11 toplam puanın, Yalan Skalası için 13 toplam puanın üzerine çıkıldıkça belirtinin giderek arttığı söylenebilir.

Psikotizm Skalası'nda yüksek puan alınması halinde şöyle bir tanımlama yapılabilir: "İnsanlara ilgi göstermeyen, yapayalnız, her zaman zorlukları olan, hiçbir yere uyum gösteremeyen, insanlık dışı zalimce davranışlarda bulunabilen, duygusuzluk tabloları gösteren, arkadaş ya da akraba gibi yakınlarına bile saldırganca davranabilen, diğer insanları mutsuz etmekten haz duyan bir kişidir". Burada psikoz, psikotizmin yüksek seviyedeki bazı temel özelliklerinde görülen patolojik bir artış şeklinde belirlenir. Başka bir deyişle, buradaki psikotizm kavramı şizoid, psikopatik belirti ve davranış bozuklukları şeklinde teşhir edilen patolojik özelliklerin hepsini kapsamaktadır.

Cetvelin ikinci skalası Dışadönüklük'tür (E). Tipik bir dışa-dönük yapı, "sosyalize, topluluklardan hoşlanan, birçok arkadaşına sahip, insanlarla birlikte olmak isteyen, tek başına okumak ve çalışmaktan hoşlanmayan, heyecandan zevk duyan, heyecanına çabuk yenik düşebilen, gülmeyi ve mutlu olmayı seven kişi" olarak tanımlanır.

Üçüncü test skalası olan Nörotizm'de (N) yüksek puan alan tipik bir nörotik ise "şüpheli ve endişeli, sık sık depresyona giren, çeşitli psikosomatik bozukluklardan şikayetçi, aşırı duygusal, hemen her türlü uyarıcıya çok şiddetli tepkiler veren, yerine göre heyecanlı hatta saldırgan olabilen bir kimse" olarak tanımlanır.

Son skala olan "Yalan Bölümü"ne ait itemler yalan derecesini ölçer. Yalan, deneğin kendini sosyal bakımdan iyi bir seviyeye ulaştırmak veya kabul ettirmek, bazı durumlarda da kendini değiştirmek isteme çabalarıyla ilgilidir (31).

3. Kantitatif Bulgular ve Değerlendirilmeleri

Çalışmamızın ilk aşamasında 250 erkek, 250 kız olmak üzere toplam 500 denekten kendilerini ve yakın çevrelerindeki kişileri tanımlamaları sonucunda 625 birbirinden farklı tanımlayıcı ifade elde edildi. Bu 625 ifade, 500 denek tarafından 3871 defa tekrarlanmıştı. 625 ifade içinden en fazla tekrarlananları bulmak amacıyla bu sonuçlara " χ^2 " testi uygulandı. Bu istatistik analiz sonucunda 625 ifadenin 3871 defa kullanılması şartlarına uygun olarak, bu ifadelerden herhangi birinin 14,38 defadan fazla tekrarlanmış olması $P < 0.001$ seviyesinde anlamlı bulundu.

Böylece 14,38 defadan daha fazla tekrarlanmış ifadeler ayrılarak 30 pozitif, 30 negatif ifade elde edildi (Tablo I ve II). Bu 60 ifade çalışmamızın ikinci aşamasında kullandığımız Q-Sort Testi'nin tanımlayıcı ifadelerini oluşturdu. Denekler ifadeleri test talimatına uygun olarak 7 dereceli bir ölçek üzerinde ilk defa "kendilerini nasıl gördüklerine göre", ikinci defa ise "nasıl olmak istediklerine göre" derecelendirdiler. Metod kısmında açıkladığımız bir seri işlemden sonra her denek için bir fark skoru elde edildi. Bu fark skoru deneğin gerçek ve ideal benlik kavramları arasındaki farkı sayısal olarak gösteren bir skordu. Bu fark skorları Eysenck Envanteri skorları ile karşılaştırıldı (Tablo III ve IV),

T A B L O : I

POZİTİF İFADELER ve FREKANSLAR

İ F A D E L E R	FREKANSLAR
ARKADAŞLARI VE ÇEVRESİ TARAFINDAN SEVİLEN	50
AKILLI	16
CANA YAKIN	86
ÇEVRESİNE ÇABUK UYUM SAĞLAYAN	16
ANLAYIŞLI	117
CİDDİ	19
ÇEVRESİNDEKİLERİ KIRMAYAN	28
AÇIK SÖZLÜ	22
ÇALIŞKAN	55
KOLAY ARKADAŞ EDİNER	34
ÇEVRESİNDEKİLERE YARDIMCI OLAN	146
DUYGUSAL	261
GÖLER YÖZLÜ	65
KÖLTÜRLÜ	19
GÜZEL (kızlar için)	40
YAKIŞIKLI(Erkekler için)	23
HOŞGÖRÜLÜ	61
İYİ HUYLU	35
KENDİNİ BEĞENEN, KENDİNDEN HOŞLANAN	37
İYİMSER	33
KONUŞKAN	25
YAŞINA GÖRE OLGUN	30
NEŞELİ	84
SEVECEN	49
SAKİN	49
SEMPATİK	36
ŞAKAYI SEVEN	51
YUMUŞAK YAPILI	58
ZEKİ	23
MANTIKLI	30
ÇEVRESİNDEKİLERLE İYİ GEÇİNER	39

T A B L O : 2
NEGATİF İFADELER VE FREKANSLARI

İ F A D E	F
KARAMSAR ,	23
KENDİNİ BEĞENMEYEN	37
YALNIZLIKTAN HOŞLANAN	22
ÇOCUK RUHLU	30
SESSİZ	59
ÇABUK KIZAN	16
ÇOK FAZLA KONUŞAN	18
İNATÇI	39
İÇİNE KAPANIK	15
BAŞKALARINI ZAMAN ZAMAN KISKANAN	72
KAPRİSLİ	23
KENDİNİ BAŞKALARINDAN FAZLA DÜŞÜNEN	45
SERT YAPILI	59
GEKİNGEN	16
ELEŞTİRİLMekten HOŞLANMAYAN	15
ARKADAŞLIK KURMAYI BECEREMEYEN	18
ALINGAN	16
ESPİRİ YETENEĞİ OLMAYAN	15
UTANGAÇ	20
DURGUN	16
DUYGULARINI VE DÜŞÜNCELERİNİ AÇIKLAMAKTA GÜÇLÜK ÇEKEN	20
DERS ÇALIŞMAYI SEVMİYEN	17
GİRDİĞİ TOPLUMA KOLAY UYUM SAĞLAYAMAYAN	16
AŞAĞILIK DUYGUSU OLAN	15
HIRÇIN	18
ÇABUK HEYECANLANAN	29
GENELLİKLE SOMURTKAN	15
SİNİRLİ	136
BAŞKALARINA SOĞUK GÖRÖNEN	25
BAŞKALARINA GÖRE TUTUCU	15

T A B L O : 3
ERKEK DENEKLERİN "Q-SORT TESTİ" ve "EYSENCK KİŞİLİK ENVANTERİ" DEN ALDIKLARI PUANLARIN DUKOMU

DENEK NO	GERÇEK ve İDEAL BENLİK KAVRAMI TOPLAM FARKI	EYSENCK KİŞİLİK ENVANTERİNDEN ALINAN PUANLAR			
		PSİKOTİZM	NOROTİZM	DIŞADURULUK	YALAN
1	31	4	6	18	14
2	98	10	6	16	17
3	25	4	11	20	11
4	67	8	11	15	11
5	60	9	12	14	13
6	50	5	11	17	9
7	22	4	6	17	10
8	62	5	7	19	17
9	61	3	11	15	14
10	78	6	14	18	7
11	138	11	12	8	12
12	73	3	9	16	17
13	9	6	10	18	8
14	94	7	7	18	13
15	75	4	12	15	9
16	86	4	19	12	6
17	82	5	13	12	14
18	84	5	14	14	15
19	74	1	8	13	6
20	63	9	8	19	12
21	94	6	9	17	5
22	78	7	16	14	9
23	87	3	12	17	12
24	55	8	8	16	5
25	63	3	8	15	15
26	19	5	2	20	16
27	71	9	14	18	11
28	69	6	13	20	10
29	39	6	7	9	12
30	104	12	15	14	9
31	113	9	15	15	9
32	100	9	14	13	4
33	43	7	5	19	9
34	10	10	4	11	8
35	131	16	12	15	14
36	59	5	2	21	13
37	69	5	11	11	20
38	72	6	4	10	12
39	79	6	18	15	17
40	91	3	4	19	13

T A B L O : 3'ün Devamı

40	91	3	4	19	13
41	79	9	8	18	5
42	97	9	12	11	3
43	97	13	15	15	10
44	50	3	10	17	9
32	100	9	14	13	4
33	43	7	5	19	9
34	10	10	4	11	8
35	131	16	12	15	14
36	59	5	2	21	13
37	69	5	11	11	20
38	72	6	4	10	12
39	79	6	18	15	17
40	91	3	4	19	13
41	79	9	8	18	5
42	97	9	12	11	3
43	97	13	15	15	10
44	50	3	10	17	9
45	113	8	17	16	10
46	95	7	15	18	11
47	125	4	20	12	7
48	96	2	1	15	7
49	64	4	10	19	10
50	97	8	22	13	14

T A B L O : 4
KIZ DENEKLERİN Q-SORT TESTİ" ve "EYSENCK KİŞİLİK ENVANTERİNDE ALINAN PUANLARIN DOKÜMÜ

DENEK NO:	GERÇEK ve İDEAL BENLİK KAVRAMI Toplam Farkı	EYSENCK KİŞİLİK ENVANTERİNDE ALINAN PUANLAR			
		PSİKOTİZM ()	NÖROTİZM ()	DIŞADÖNÜKLÜK ()	YALAN ()
51	36	9	13	11	2
52	91	9	20	20	12
53	67	5	6	19	10
54	45	2	8	15	17
55	76	6	15	18	6
56	64	6	10	21	7
57	72	6	11	15	8
58	28	6	13	18	10
59	74	2	13	16	11
60	56	9	8	14	8
61	74	4	19	14	9
62	83	5	16	11	14
63	51	5	17	20	12
64	56	2	14	18	11
65	75	4	7	12	12
66	72	4	8	17	18
67	52	3	5	20	11
68	46	3	12	18	17
69	50	4	2	20	13
70	47	3	4	18	17
71	62	1	9	10	17
72	93	6	17	12	16
73	48	-	14	17	13
74	108	8	11	11	6
75	47	5	7	18	15
76	81	13	14	15	5
77	78	4	5	17	17
78	69	3	10	17	16
79	70	2	10	14	16
80	95	4	19	7	11

T A B L O : 4 . ' ün Devamı

80	95	4	19	7	11
81	72	8	17	14	13
82	99	4	18	18	10
83	37	5	9	19	6
84	53	7	6	18	10
85	76	10	19	13	9
86	97	5	16	14	16
87	69	2	14	18	15
88	114	10	11	15	6
89	93	5	15	16	13
90	78	6	16	19	3
91	43	4	10	15	3
92	76	9	17	14	14
93	81	8	23	17	7
94	51	2	3	14	15
95	87	5	9	15	14
96	45	3	22	15	7
97	90	16	19	19	10
98	72	2	5	15	15
99	113	7	21	12	11
100	72	3	11	12	17

Araştırmamızın amacı; gerçek-ideal benlik kavramları arasındaki farkın psikopatolojik eğilimle ilgili olup olmadığını araştırmaktır. Bu sebeple deneklerin toplam fark skorlarının Eysenck Envanteri'ndeki Psikotizm, Nörotizm, Dışadönüklük ve yalan skalaları ile ilişkileri "Korelasyon-Regresyon" analizleri ile incelendi. Cinsiyet faktörünün etkisini önlemek ve kızlarla erkekleri bu ilişkiler açısından karşılaştırmak amacıyla 50 kız ve 50 erkek denegin istatistik analizleri ayrı ayrı yapıldı.

50 kız denegin gerçek-ideal benlik kavramları fark skorları ile Eysenck Envanteri'nin Nörotizm skorları arasında anlamlı bir ilişki bulundu: $r = 0,41$, $t = 3,17$, $p < 0,01$

50 erkek denegin benlik kavramları fark skorları ile Nörotizm skorları arasındaki ilişki de anlamlı idi: $r = 0,49$, $t = 3,92$, $p < 0,01$.

Kız öğrencilerin fark skorları ile Eysenck Envanteri Psikotizm skalası skorları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadı: $r = 0,36$, $t = 2,68$.

Erkek öğrencilerde de bu iki skor arasındaki ilişki anlamlı değildi: $r = 0,36$, $t = 2,73$.

Benlik kavramları fark skorları ile Psikotizm arasında ilişki olup olmadığını bir defa da "Eysenck Envanteri" kriterlerine göre Psikotizm puanı yüksek olan bir gruba Psikotizm ve Nörotizm puanları düşük olan bir grubun Q - Sort Testi sonuçlarını karşılaştırarak araştırdık. Psikotizm puanı yüksek olan grubu oluşturan deneklerin Nörotizm ve Yalan ölçekleri puanlarının yüksek olmamasına dikkat edildi. Böylece Psikotizm eğilimi olan 14 kişilik bir grup elde edildi. İkinci grup Nörotizm ve Psikotizm puanları düşük olan ve puanların düşüklüğüne sebep olabilecek Yüksek Yalan Ölçeği

puanı olmayan 10 denekten oluştu. Bu iki grubun Q-Sort Testi sonuçları arasında t testi'ne göre anlamlı bir fark bulunmadı:
 $t = 1,05$

Gerçek-ideal benlik kavramları fark skorları ile Eysenck Envanteri'nin Dışadönüklük skalası skorları arasında kız denekler için anlamlı, ters bir ilişki bulundu: $r = 0,26$, $t = 1,98$, $P < 0,05$. Erkek deneklerde de bu ilişki anlamlı ve tersti: $r = 0,33$, $t = 2,44$, $P < 0,05$. İki denek gurubunda da bulunan bu ters ilişki, dışadönüklük arttıkça gerçek-ideal benlik kavramları arasındaki farkın azaldığını göstermektedir.

Eysenck Envanteri'nin yalan skalası skorları ile gerçek-ideal benlik kavramları fark skorları arasındaki ilişki, hem kız hem de erkek denek gurubunda anlamsız bulunmuştur. Erkekler için : $r = 0,08$, $t = 0,57$,. Kızlar için : $r = 0,16$, $t = 1,16$, $P > 0,05$.

Cinsiyet faktörünün bu ilişkileri etkileyip etkilemediğini araştırmak amacıyla kız ve erkek denek gruplarının korelasyon katsayıları karşılaştırıldı. Şu sonuçlar elde edildi: Psikotizm skorları ile benlik kavramları arasındaki korelasyon açısından kız ve erkek denek gruplarının farkı : $z = 0$, Nörotizm ile benlik kavramları arasındaki korelasyon açısından farkı: $z = 0,5$. Yalan skalası skorları ile benlik kavramlarına ait skorlar arasındaki korelasyon açısından fark: $z = 0$ bulundu. Dışadönüklük skorları ile benlik kavramları arasındaki korelasyon açısından kız ve erkek gurubunun farkı ise : $z = 0,35$ dir. Bu farkların hiçbirisi istatistikî olarak anlamlı değildi.

Ayrıca cinsiyet faktörünün benlik kavramı üzerinde etkisi olup olmadığı, kız ve erkek denek gruplarının Q-Sort testi sonuçları karşılaştırılarak da araştırıldı. Kız ve erkek denekler arasındaki fark : $t = 0,38$ olarak anlamsız bulundu.

VI- TARTIŞMA :

Çalışmamızda orta adolesan devresindeki geçlerde gerçek-ideal benlik kavramlarının farkı ile psikopatolojik eğilimler arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla, normal popülasyondan seçtiğimiz 50 kız, 50 erkek olmak üzere toplam 100 lise öğrencisi adolesanın "Q-Sort Testi" ve "Eysenck Kişilik Envanteri" sonuçları istatistik analiz metodları ile incelendi. Çalışmamız, ayrıca cinsiyetin gerçek-ideal benlik kavramları arasındaki farkı etkileyip etkilemediği ile ilgili idi. Bu faktörü araştırmak için 50 kız ve 50 erkek deneğin "Q-Sort Test"inden elde edilen gerçek-ideal benlik kavramları fark skorları karşılaştırıldı.

Kız deneklerin "Eysenck Nörotizm Skalası" skorları ile "Q-Sort Test"inden elde edilen gerçek-ideal benlik kavramlarının fark skorları arasındaki ilişki ($r = 0,41$) $p < 0,01$ seviyesinde anlamlı bulundu. Erkek deneklerde de "Nörotizm" ve fark skorları arasındaki ilişki ($r = 0,49$) $P < 0,01$ seviyesinde anlamlı idi. Bu sonuçlar, denek gurubumuzdaki kızlarla erkekler ve temsil ettikleri orta adolesan devresindeki normal popülasyon için, gerçek-ideal benlik kavramları arasındaki fark arttıkça nörotikliğin de arttığı anlamına gelmekte, HORNEY'in (1950) görüşüyle uygunluk göstermektedir. HORNEY'e göre : "gerçek-ideal benlik kavramları arasındaki fark arttıkça nörotik şartlarda kendini değerlendirmeye de artacaktır" (5).

Araştırmamızın bu sonucu, gerçek-ideal benlik kavramları farkını uyumsuzluğun genel bir belirleyicisi olarak gören ROGERIAN HİPOTEZ'e de uygundur. Bu hipoteze göre; ideal benlik kavramındaki değerlere ulaşamayacağını düşünen ya da bunlara ulaşmak için davranışlarını düzenleyebilme yeteneğini kullanmayan kişi, negatif bir benlik takdirine (selfesteem) sahip olacak ve kendisini olduğundan aşağı bir şekilde değerlendirecektir. Bu

kendi değerini azaltma, anksiyeteye sebep olacak, giderek kişiye psikolojik ve psikiyatrik yardım ihtiyaçı doğacaktır (18). Çalışmamızda denek gurubumuzu oluşturan öğrenciler normal popölasyondan seçilen kişilerdir. Ancak, gerçek-ideal benlik kavramı arasındaki fark arttıkça nörotizmde artması, benlik kavramları farkının daha da artması, bir başka şekilde ifade edilecek olursa benlik kavramının bütünlüğünün daha da bozulması halinde, psikolojik ve psikiyatrik yardıma ihtiyaç göstereceklerini düşündürmektedir. Bu görüş, hasta gurupları ile yapılan diğer çalışmaların sonuçlarıyla da desteklenmektedir. Psikotik olmayan hasta guruplarıyla yapılan (karakter bozukluğu, adolesan uyum reaksiyonu, psikonevroz teşhisi konmuş nonpsikotik hastalar) araştırmalarda hasta guruplarının normallerden daha fazla gerçek-ideal benlik kavramı farkı ortaya koydukları bulunmuştur (RYLE, BREEN, 1972), (MYLET, STYFCO, ZIGLER, 1979) (21), (18).

Benlik kavramları ile nörotizm arasındaki bu korelasyon, gerçek-ideal benlik kavramları arasındaki fark azaldıkça nörotizm eğiliminin azaldığı anlamına da gelmekte ve DOYLE (1976) tarafından kolej öğrencileri ile yapılan çalışmada elde edilen sonuçlar tarafından desteklenmektedir. DOYLE bu araştırmada, gerçek-ideal benlik kavramları arasında daha fazla uygunluk olan öğrencilerin psikolojik sağlıklarının da daha iyi olduğunu bulmuştur (5).

Çalışmamızda benlik kavramları fark skorları ile "Eysenck Psikotizm Skalası" skorları arasında hem kız, hem de erkek denekler için anlamlı bir ilişki bulunmadı (kızlar için $r = 0,36$, erkekler için $r = 0,36$). Benlik kavramları fark skorları ile psikotizm arasında ilişki olup olmadığını bir defa da "Eysenck Envanteri" kriterlerine göre psikotizm puanı yüksek olan 14 kişilik bir gurupla Psikotizm ve Nörotizm puanları düşük olan 10 kişilik bir

grubun "Q-Sort Testi" sonuçlarını karşılaştırarak araştırdık. Bu iki grup arasında "t" testine göre anlamlı bir fark bulunmadı ($t=1,05$, $P > 0,05$). Bu sonuçlar bizim denek gurubumuz için psikotizm ile gerçek-ideal benlik kavramları farkı arasında herhangi bir ilişki bulunmadığını göstermektedir.

Eysenck Kişilik Envanteri'indeki Psikotizm Skalasından yüksek puan alan bir psikotik şu şekilde tanımlanmaktadır : "İnsanlara ilgi göstermeyen, hiç bir yere uyum sağlayamayan, insanlık dışı, zalimce davranışlarda bulunabilen, duygusuzluk tabloları gösteren, arkadaş ya da akraba gibi yakınlarına bile saldırganca davranabilen, diğer insanları mutsuz kılmaktan haz duyan bir kişidir" . Buradaki "Psikotizm" kavramı şizoid, psikotik belirti ve davranış bozuklukları şeklinde teşhis edilen psikolojik özelliklerin hepsini içine almaktadır (31). Bu skalada yüksek puan alan deneklerimizin normal popülasyondan seçilmiş oldukları gözönüne alınırsa, skala da tarif edilen özellikleri gerçek psikotiklerden daha az taşıdıkları, bu sebeple psikotizm ve nörotizm puanları düşük olan gruptan farklılık göstermedikleri düşünülebilir.

Fakat benlik (self) teorisine göre çok büyük bir gerçek-ideal benlik kavramı farklılığı kadar gerçekçi olmıyan düşük bir fark da uyumsuzluğu belirlemektedir. Çok düşük bir farkın; bastırıcı savunma mekanizmasını kullananların, şizofrenlerin ve suçluların karakteristikleri olduğu, aşırı kontrol ile, inkârcılıkla ve dürüst olmamakla ilgili olduğu ileri sürülmektedir (3).

Ayrıca HAUSER'e göre (1976), psikolojik olarak hasta kişilerin zaman zaman kendilerini başkalarından önemli, değerli görme ve bundan dolayı kendilerini olduğundan yüksek bir seviyede gösterme ihtimalleri vardır (10).

Konuya bu görüşler açısından bakılacak olursa; psikotizm ile ilgili sonuçlarımız, psikotik eğilimi olan adolesanların kendilerini belli kriterlere göre değerlendirmede güçlük çektileri, kendileriyle ilgili görüşleri ve inanışları arasında tutarlılık olmadığı, böylece gerçekçi olmıyan düşük bir benlik kavramı farkı ortaya koydukları şeklinde yorumlanabilir.

Kız deneklerimizde Eysenck Envanterinin Dışadönüklük Skalası" nden elde ettikleri puanlarla gerçek-ideal benlik kavramı fark skorları arasında güçsüz olmakla birlikte geçerli ve ters bir ilişki bulundu ($r = -0,08$). Erkek deneklerde de bu iki skor arasında güçsüz fakat geçerli ve ters bir ilişki vardı ($r = -0,26$). Bu ters ilişki, dışadönüklük arttıkça gerçek-ideal benlik kavramları arasında ki farkın azaldığı ve böylece bu iki kavramın daha fazla uygunluk gösterdiği anlamına gelmektedir. "Dışadönük kişi" Eysenck Dışadönüklük Skalası'na göre; "Topluluklardan hoşlanan, birçok arkadaşına sahip, insanlarla birlikte olmaktan hoşlanan, sosyalle bir kişidir" (31). Böyle bir kişinin sosyal uyumunun iyi olması beklenir. Dışadönüklük ile ilgili sonuçlarımız bu bakış açısını doğrulamakta ve ROGERS'ın "sosyal uyum gerçek ve ideal benlik kavramları arasındaki uygunluğun bir sonucu olarak ortaya çıkar" (5) görüşü ile tutarlılık göstermektedir. Ayrıca bu sonuç, DOYLE'nin (1976) araştırmasında ortaya çıkan "gerçek-ideal benlik kavramları arasında daha az fark olan kolej öğrencilerinin sosyal faaliyetlerde daha aktif oldukları" sonucu ile desteklenmektedir (5).

Eysenck Envanteri'nin Yalan Skalası skorları ile benlik kavramı fark skorları arasında hem kız hem de erkek deneklerde anlamlı bir fark bulunmadı (kızlar için $r = 0,16$, erkekler için $r = 0,49$). Yalan Skalası, denğin kendisini iyi bir seviyeye ulaştırmak veya kabul ettirmek, bazı durumlarda da kendisini değiştirmek istemesiyle ilgilidir (31). Bu skala da yüksek puan alan kişiler

başkaları tarafından sevilme, beğenilme isteklerinden dolayı kendilerini pozitif bir şekilde tanımlama eğiliminde olabilirler. Böyle kişilerin bu eğilimlerinden dolayı gerçek-ideal benlik kavramı farklarının da az olması beklenebilir (13). Çalışmamızda Yalan Skalası skorları ile "Q-Sort Testi" sonuçları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaması, deneklerin hem Q-Sort Testi'ni hem de Eysenck Envanterini tamamlarken kendilerini olduklarından değişik bir şekilde ortaya koyma çabasında bulunmadıklarını göstermektedir.

Çalışmamızın diğer bir amacı, cinsiyet faktörünün benlik kavramı üzerinde etkisi olup olmadığını araştırmaktır. Kız ve erkek deneklerin gerçek - ideal benlik kavramı fark skorları karşılaştırıldığında iki grupta arasında anlamlı bir ilişki bulunmadı ($t = 0,83$, $P > 0,05$). Bu sonuç YORGBURG'un görüşüne uygun değildir. YORGBURG'a göre (1974), "her toplumda öğrenilmiş olan cinsiyet rolü ve beklentileri kadınla erkeğin benlik kavramlarının farklılaşmasına neden olmaktadır". Ayrıca KUHN'ın (1960) "cinsiyetin kızların benlik kavramını daha fazla etkilediği" ve MULFORD ve SALISBORY'nin (1965) "cinsiyetin kızların benlik kavramından çok erkeklerin benlik kavramını etkilediği" şeklindeki sonuçlarıyla da tutarlı değildir (15). MACKIE'nin sonuçları araştırma sonuçlarımızı desteklemektedir. MACKIE (1983), 797 yetişkin denekle yaptığı çalışmada erkeklerle kadınlar arasında benlik kavramı açısından anlamlı bir fark bulmamış ve bu sonucu şu şekilde yorumlamıştır : Meslek sahibi olan bir kadınla erkek aynı şartlarda bulunmakta, aynı etkilere maruz kalmakta ve aynı amaçlara yönelmektedir". Bu nedenle benlik kavramları arasında fark olmaması da beklenebilecek bir sonuçtur (15). Bizim denek grubumuzdaki kız ve erkek öğrenciler de aynı sınıflarda okumakta, üniversiteye girmek, meslek edinmek gibi muhtemelen aynı amaçlara sahip bulunmaktadır. Bundan dolayı MACKIE'nin yorumu bizim denek grubumuzun için de geçerli olabilir.

Cinsiyet faktörünü bir başka açıdan araştırmak için kız ve erkek deneklerin Q-Sort Testi sonuçları ile Eysenck Envanteri sonuçları karşılaştırıldı. Kızlarla erkekler arasında bu ilişkiler açısından da anlamlı bir fark bulunmadı. Bu sonuç denek gurubumuzda benlik kavramının psikopatolojik eğilim ya da sosyal uyumla ilişkilerini etkileyecek bir cinsiyet farkının söz konusu olmadığı-
nı göstermektedir.

Orta adolesan döneminde benlik kavramı ile psikopatolojik eğilim arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan bu çalışmada 100 lise öğrencisi deneğe (50 kız, 50 erkek) Q-Sort Testi, Eysenck Kişilik Envanteri uygulandı ve şu sonuçlar elde edildi :

Kız ve erkek deneklerin gerçek-ideal benlik kavramı farklarıyla nörotizm arasında $P < 0,01$ seviyesinde anlamlı bir ilişki bulundu.

Benlik kavramı farklarıyla psikotizm arasında anlamlı bir ilişki bulunmadı.

Dışa dönüklükle gerçek-ideal benlik kavramı farkları arasında anlamlı, ters bir ilişki ortaya çıktığı görüldü ($P < 0,05$).

Sosyal çevre tarafından kabul edilme isteği ile benlik kavramı farkları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadı.

Gerçek-ideal benlik kavramları arasındaki fark açısından kız ve erkek deneklerin anlamlı bir seviyede farklı olmadığı görüldü.

Kız ve erkek denekler benlik kavramı farkıyla psikopatolojik eğilim arasındaki ilişki açısından da anlamlı bir fark ortaya çıkarımadılar.

S U M M A R Y

To show the relation between psychopathologic tendency and the self-concept in the mid adolescence, In this study 100 high school students (50 male, 50 female) was tested by "Q-Sort Test", "Eysenck Personality Questionnaire" and following results are obtained:

There found significant relation ($P < 0,0,1$) the real-ideal self-concept differences of girl and boy groups with neurotism.

There is no significant relation between the self-concept differences and psychotism between real self-concept differences.

Between real ideal self-concept differences and extroversion, a significant opposite relation is found ($P < 0,05$).

Significant relation between self concept differences and social desirability is not found. Girl and boy groups are not found to have meanful differences for "real ideal self-concept" differences".

Also no significant differences is found between the results of girl and boy groups of self concept differences and psychopathologic tendency.

K A Y N A K L A R

- 1- BAYMUR, F. : Genel Psikoloji, inkılap ve Aka Kitabevi, Üçüncü baskı, İstanbul, 1976, S: 264-268.
- 2- BİRSÖZ, S.: Şizofreniye Benzer Psikozlar, Ruh sağlığı ve Hastalıkları. Meteksan Limit. Şirketi Baskı Tesisleri, ikinci baskı, İstanbul, 1983, Bölüm 19, S.: 300-301.
- 3- BYRNE-D.: An Introduction to Personality: A Research Approach. Englewood Cliffts, N.J : Prentice-Hall, 1966, S. 474-476.
- 4- CUELOĞLU, D. : İnsan İnsana,Altın Kitaplar Basımevi, İstanbul 1979, S.: 31-33.
- 5- DOYLE, J.A.: Congruent self-concept and Psychological Health of College Students. Psychological Reports, 38: 1257-1257, 1976.
- 6- EKŞİ, A.: Psikolog ve Antropologların Görüş Açısından Gençlik Dönemi, Psikoloji Dergisi, 8: 10-14,1979.
- 7- EKŞİ, A.: Gençlerimiz ve Sorunları. Nazım Terzioğlu Matematik Araştırma Merkezi Baskı Atölyesi, İstanbul, 1982, S.: 39-44.
- 8- GECAS, V., SCHWALBE, M.L.: Beyond the Looking-glass Self: Social Structure and Efficacy-based Self-esteem. Social Psycholog Quarterly, 46, 2: 77-88, 1983.
- 9- HAUSER, S.: Adolescent Self-Image Development. Arch. Gen Psychiat, 27 : 534-541, 1972.

- 10- HAUSER, S.T.: The Content and Structure of Adolescent Self-Images. Arch. Gen. Psychiatry, 33: 27-32, 1976.
- 11- HUCKABAY, L.M., ARNDT, C.: Effect of Acquisition of Knowledge on Self-Evaluation and the Relationship of Self-Evaluation to perception of Real and ideal self-concept. Nursing Research: 25, 4: 244-251. 1976.
- 12- KÖRNEEL, Ö.: Kaygıdan Mutluluğa Kişilik. Altın Kitapları Basımevi. Dördüncü Baskı., İstanbul, 1982, S.: 77-81.
- 13- LEWICKI, P.: Self-Image Bias in Person Perception J.Personality and Social Psychol., 45, 2: 384-393, 1983.
- 14- LICHTENBERG, J.D.: The Development of the Sense of Self. J.Amer. Psychoanalytic Assoc. 23: 453-484, 1975.
- 15- MACKIE, M.: The Domestication of Self. Social Psychology Quarterly, 1983, 46-4: 343-350.
- 16- MARKS, I.M.: Patterns of Meaning in Psychiatric Patients. Inst. Psychiatry Mauds. Monographs, 13, Oxford Univ.Press. NewYork, 1965, S.: 18-20.
- 17- MUUSS, R.E.: Theories of Adolescence. Random House, Third Edition. NewYork, 1975, P: 3-11, 54-69.
- 18- MYLET, M., STYFCO, S.J., ZIGLER, E.: The Interrelationship between Self-Image Disparity and Social Competence, Defensive Style, and Adjustment Status. J.Nervous and Mental Disease. 167: 553-560, 1979.

- 19- ODAĞ, C., KÜRŞAD, N.: Psikososyal Gelişim Dönemleri.
Psikoloji Dergisi, Sayı 7: 9-16, 1979.
- 20- REITZES, D.C.: Beyond the Looking Glass Self: Cooley's Social Self and its Treatment in Introductory Textbooks. Contemporar Sociology: 9, 631-640, 1980.
- 21- RYLE, A., BREEN, D.: Some Differences in the Personal Constructs of neurotic and Normal Subjects.
Brit. J.Psychiat., 120 : 483 - 489, 1972.
- 22- SCHWARTZ, M.S., ROSS, L.: An Investigation of the Self-Concept of Expressive Language of Thirty Adolescent Hearing Impaired Students Using the Q-Sort Technique.
American Annals of the Deaf, 90: 572 - 577, 1975.
- 23- SHERWOOD, J.: Self Identity and Referrent Others.
Sociometry, 28 : 66 - 81, 1965.
- 24- SHRAUGER, S., SCHOENEMAN, T.: Symbolic Interactionist View of Self Concept: Through the Looking Glass Darkly.
Psychological Bulltein, 86: 3, 549 - 573, 1979.
- 25- SIM, M., GORDON, E.B.: Basic Psychiatry. Wing Tai Cheung Printing Co. Ltd., Third Edition, HonKong, 1976. p.21.
- 26- SONGAR, A.: Psikiyatri, Matematik Araştırma Enst. Baskı Atölyesi, İkinci Baskı, İstanbul, 1976. 68-70, 437-438.
- 27- SONGAR, A.: Delikanlılık Çağı Psikolojisi.
Symposium, Sayı : 1-2, S: 10-17, 1980.

- 28- THOMAS, A., CHESS, S.: The Dynamics of Psychological Development. Brunner/Mazel Publishers, New York. 1980, p. 182-196.
- 29- TOPÇU, S.: Psikolojide idiografik bir yaklaşım ve ölçme Yöntemi. Psikoloji Dergisi, Sayı 6: 11-20, 1979.
- 30- WERKHAN, S.L.: Psychiatric Disorders of Adolescence. American Handbook of Psychiatry. Basic Books, Inc., Second Edition, New York 1974, vol. 2 p. 223-232.
- 31- YAVUZER, H.: Çocuk ve Suç. Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1982, S.: 334 - 345.
- 32- ZİYALAR, A.: Psikiyatrik Semiyoloji ve Medikal Psikoloji. Güryay. Matb. İstanbul, 1981, S.: 159.

DOKÜMANTASYON MERKEZİ

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM BAKANLIĞI
T.C. YÜKSEKÖĞRETİM BAKANLIĞI

Okulun Adı :
 Sınıf : 1....., Lise II....., Lise III....
 Cinsiyet : Kız.....Erkek.....
 Yaş :
 Annenin İşi :
 Babanın İşi :

Aşağıda bir insanın kişiliğini tanımlamaya yarayacak bazı ifadeler bulunmaktadır. Bu ifadeleri 7 dereceli bir ölçek üzerinde, kendinizi tanımlamak üzere sıralamanızı istiyoruz. Bugünkü halinizle sizin kişiliğinize en çok benzeyen ifadeleri "en çok benzeyen" hanesinin, en az benzeyenleri " en az benzeyen" hanesinin altına gelecek şekilde yazacaksınız. Bu iki uç arasında "oldukça benzemeyen", "biraz benzemeyen" "sizinle ilgisi olmayan" ya da "biraz benzeyen", "oldukça benzeyen" ifadeler de olacaktır. Bir ifade sizin için bu hanelerden hangisine uyuyorsa o hane altına okunaklı bir şekilde yazınız.

"En az benzeyen" ve "en çok benzeyen" hanelerinde en az ikişer ifade bulunmalıdır.

Örnek olarak "kötümser", "şaka kaldıramayan", "becerikli" ifadelerinin size en az benzediğini, "fedakâr", "gösterişli" ifadelerinin biraz benzediğini düşünelim.

Ölçekte sıralamanız şu şekilde olacaktır:

EN AZ	OLDUKÇA	BİRAZ	BENİMLE	BİRAZ	OLDUKÇA	EN ÇOK
BENZE-	BENZEME-	BENZEME-	İLGİSİ	BENZEYEN	BENZEYEN	BENZEYEN
YEN	YEN	yen	OLMAYAN			

Kötümser
 Şaka Kal-
 dıramayan
 Becerikli

Fedakar
 Gösterişli

Bitirdikten sonra her ifadeyi sıralamanızda kullanıp kullanmadığınızı kontrol ediniz.

Bu değerlendirmelerde başkalarının sizi nasıl gördüğü önemli değildir. Önemli olan sizin kendinizi nasıl gördüğünüz, nasıl bir kişiliğe sahip olduğunuz hakkındaki düşüncelerinizdir.

KULLANILACAK İFADELER

1- Arkadaşları ve çevresi tarafından sevilen	26- Sert yapıllı	50- Hırçın
2- Karamsar	27- Kültürlü	51- Şakayı seven
3- Akıllı	28- Çekingen	52- Çabuk heyecanlanan
4- Kendini beğenmeyen	29- Yakınsıklı (erkekler için)	53- Yumusak yapıllı
5- Canayakın	29- Güzel (kızlar için)	54- Genelikle somurtkan
6- Yahırızlıktan hoşlanan	30- Eleştirilmekten hoşlanmayan	55- Zeki
7- Çevresine çabuk uyum sağlayan	31- Hoşgörülü	56- Sinirli
8- Çocuk ruhlu	32- Arkadaşlık rukmayı beceremeyen	57- Mantıklı
9- Anlayışlı	33- İyi huylu	58- Başkalarına sağık görünün
10- Sessiz	34- Alıngan	59- Çevresindekilerle iyi
11- Ciddi	35- Kendini beğenen, kendinden	60- Başkalarına göre tutucu.
12- Çabuk kızan	36- Espri yeteneğı olmayan	
13- Çevresindekileri kırmayan	37- İyimser	
14- Çok fazla konuşan	38- Utangaç	
15- Açık sözlü	39- Konuşkan	
16- İnatçı	40- Durgun	
17- Çalışkan	41- Yaşına göre olgun	
18- İçine kapanık	42- Duygularını ve düşüncelerini açıklamakta güçlük çeken	
19- Kolay arkadaş edinen	43- Neseli	
20- Başkalarını zaman zaman kıskanan	44- Ders çalışmayı sevmeyen	
21- Çevresindekilere yardımcı olan	45- Sevecen	
22- Kaprisli	46- Girdiğı topluma kolay uyum sağlayamayan	
23- Duygusal	47- Sakin	
24- Kendini başkalarından fazla düşünen	48- Aşğılık duygusu olan	
25- Sempatik	49- Sempatik	

KULLANILACAK ÖLÇEK :

EN AZ	OLDUKÇA	BİRAZ	BENİMLE	BİRAZ	OLDUKÇA	EN ÇOK
BENZEYEN	BENZEMEYEN	BENZEMEYEN	İLGİSİZ OLMAYAN	BENZEYEN	BENZEYEN	BENZEYEN

Her insanın olmak istediği, arzuladığı bir kişilik vardır. Siz de bir an için gerekli bütün şartların tamamlandığını, bu olmak istediğiniz kişiliğe sahip olduğunuzu düşünün ve bundan önce şu andaki kişiliğiniz için yaptığınız ifade sıralamasını bu sefer de olmak istediğiniz kişilik için yapın. Kullanılacak ifadeler az önce kullandığınız ifadelerdir. Sıralama için bundan sonraki sayfada başka bir ölçek veriyoruz.

Olmak istediğiniz kişiliğe en çok benzeyen ifadeleri "en çok benzeyen" hanesinin altına, en az benzeyen ifadeleri "en az benzeyen" hanesinin altına gelecek şekilde yazacaksınız. Yine bu iki uç arasında, olmak istediğiniz kişiliğe "oldukça benzemeyen", "biraz benzemeyen", "ilgisi olmıyan" ya da "biraz benzeyen", "oldukça benzeyen" ifadeler de olacaktır. Bir ifade, olmak istediğiniz kişilik için bu hanelerden hangisine uyuyorsa o hane nin altına yazınız.

"En az benzeyen" ve "en çok benzeyen" hanelerinin altında yine en az ikişer ifade bulunmalıdır.

OLMAK İSTEDİĞİMİZ KİŞİLİK İÇİN KULLANACAĞINIZ ÖLÇEK :

EN AZ	OLDUKÇA	BİRAZ	BENİMLE İLGİLİ	BİRAZ	OLDUKÇA	EN ÇOK
BENZEYEN	BENZEMEYEN	BENZEMEYEN	OLMAYAN	BENZEYEN	BENZEYEN	BENZEYEN

ÖZGEÇMİŞİM

1957 yılında İstanbul'da doğdum.1968 yılında Arnavutköy İlk okulunu bitirdim. 1974 de Gaziosmanpaşa ve Beşiktaş Kız Lisesin'de Orta öğrenimimi tamamladım.

1974 yılında İ.O.Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü'ne girdim ve 1978 yılında bu bölümden mezun oldum. Halen 1979 yılında göreve başladığım İ.O.Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı'nda Psikolog olarak çalışmaktayım.

1981 yılında bu Bilim Dalın'da yüksek Lisansa başladım ve 1985'de "ACOLESANDA BENLİK KAVRAMI" isimli tezimi tamamladım.Evliyim bir çocuğum var.

Y.Ö. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ